

فهرست مطالب

سخن ناشر.....	۱۵
مقدمه.....	۱۹
پیشگفتار.....	۲۳
فصل اول. چارچوب اندیشه امام خمینی <small>علیه السلام</small> پیرامون عدالت اجتماعی.....	۳۱
۱. اهمیت و ضرورت رجوع به اندیشه امام خمینی <small>علیه السلام</small> در حوزه عدالت اجتماعی.....	۳۱
۲. گزارش روش پژوهش.....	۳۹
۳. تحلیل و ارائه نظام فکری موضوعی امام خمینی <small>علیه السلام</small> پیرامون عدالت.....	۳۹
۳-۱. جایگاه ارزش عدالت در میان سایر ارزش‌ها؛ حکومت مطلق ارزش توحید.....	۳۹
۳-۲. مراتب عدالت در عالم.....	۴۲
۳-۳. عدالت اخلاقی.....	۴۹
۳-۳-۱. نظریه حد وسط اخلاقی.....	۵۰
۳-۳-۲. انسان‌شناسی عدالت اخلاقی.....	۵۲
۳-۴. عدالت اجتماعی.....	۵۸
۳-۴-۱. رابطه عدالت فردی و اجتماعی.....	۶۲
۳-۴-۲. ضرورت وجود حکومت و عنصر جهاد در اقامه عدالت.....	۶۶
۳-۴-۳. قلمرو عدالت اجتماعی در جامعه اسلامی.....	۷۶
۳-۴-۴. نقش مردم در برپایی و استقرار حکومت عدل.....	۸۰
۴. چکیده صورت‌بندی عدالت در اندیشه حضرت امام خمینی <small>علیه السلام</small>	۸۲
فصل دوم. واکاوی «عدالت اجتماعی» در اندیشه علامه طباطبایی.....	۸۹
مقدمه.....	۸۹
۱. مکتوبات گذشته.....	۹۰

۹۲	۲. روش شناسی .....
۹۲	۳. جریان عدالت اجتماعی در نظریه ادراکات اعتباری .....
۹۳	۱-۳. معانی اعتباری .....
۹۴	۲-۳. اعتباریات بالمعنی الاخص .....
۹۵	۳-۳. ویژگی‌های مشترک اعتباریات .....
۹۷	۴-۳. لایه بندی اعتباریات .....
۹۸	۵-۳. انواع اعتباریات .....
۱۰۰	۱-۵-۳. اعتبار حُسن و قُبُح .....
۱۰۲	۲-۵-۳. استخدام، اجتماع و عدالت اجتماعی .....
۱۰۴	۶-۳. سیرداستان اعتبار عدالت اجتماعی .....
۱۰۸	۴. جریان عدالت در نظام تکوین و تشریح .....
۱۰۸	۱-۴. فهم نظام تکوین .....
۱۱۰	۵. ارکان تحقق عدالت اجتماعی در نظام تشریح .....
۱۱۰	۱-۵. ارکان بقاء و قوام حیات اجتماعی .....
۱۱۱	۱-۱-۵. نسل (تعاملات اجتماعی) .....
۱۱۲	۲-۱-۵. مال (تبادلات اجتماعی) .....
۱۱۳	۳-۱-۵. ولایت و حکومت .....
۱۱۶	۲-۵. مصادیق قوام و فساد ارکان حیات اجتماعی .....
۱۱۶	۱-۲-۵. نسل (تعاملات اجتماعی) - زنا .....
۱۱۷	۲-۲-۵. نسل (تعاملات اجتماعی) - شهادت دادن .....
۱۱۸	۳-۲-۵. مال (تبادلات اقتصادی) - کم فروشی .....
۱۱۸	۴-۲-۵. مال (تبادلات اقتصادی) - مدیریت صحیح اموال .....
۱۱۹	۵-۲-۵. مال (تبادلات اقتصادی) - ربا .....
۱۱۹	۶-۲-۵. حکومت - حاکمان جامعه .....
۱۲۰	جمع بندی .....
۱۲۳	فصل سوم. برداشتی از اندیشه شهید بهشتی در باب عدالت .....
۱۲۳	مقدمه .....
۱۲۳	۱. اهمیت رجوع به نظریه شهید بهشتی .....
۱۲۴	۱-۱. هدف پژوهش .....

فهرست مطالب □ ۷

۱۲۴	۲-۱. پیشینه.....
۱۲۶	۳-۱. روش تحقیق.....
۱۲۶	۲. اهمیت و جایگاه عدالت در اندیشه شهید بهشتی.....
۱۲۹	۳. تعریف عدالت.....
۱۳۳	۴. تبیین جایگاه عدالت فردی.....
۱۳۴	۵. مبانی عدالت در اندیشه شهید بهشتی.....
۱۳۴	۵-۱. عدل الهی.....
۱۳۵	۵-۲. نظریه اشاعره.....
۱۳۵	۵-۳. رویکرد عدلیون.....
۱۳۷	۶. دعوت به عدالت به جای دعوت اسلام.....
۱۳۹	۷. نسبت عدالت اخلاقی و عدالت اجتماعی.....
۱۴۱	۸. اقامه عدالت اجتماعی.....
۱۴۱	۸-۱. احکام و قوانین عادلانه.....
۱۴۷	۸-۲. امامت عدل.....
۱۴۹	۹. جمع بندی.....
۱۵۱	فصل چهارم. معنا و گستره عدالت اجتماعی در اندیشه شهید مطهری.....
۱۵۱	مقدمه.....
۱۵۳	۱. مبادی تصویری عدالت.....
۱۵۳	۱-۱. تعریف عدالت.....
۱۵۳	۱-۱-۱. موزون بودن.....
۱۵۴	۱-۱-۲. تساوی و نفی هرگونه تبعیض.....
۱۵۷	۱-۱-۳. رعایت حقوق و استحقاق.....
۱۵۹	۲. منشأ ارزشمندی عدالت.....
۱۶۰	۱-۲. عدالت ارزش مطلق.....
۱۶۱	۲-۲. عدالت ارزشی واقعی.....
۱۶۲	۳-۲. خاستگاه های ارزشی عدالت.....
۱۶۲	۲-۳-۱. عدل الهی.....
۱۶۳	۲-۳-۲. حسن ذاتی عدل و قبح ذاتی ظلم.....

۱۶۴	..... ۳-۳-۲. خاستگاه عدالت در انسان
۱۶۵	..... ۳-۳-۱ نظریه استخدام (انسان مدنی بالطبع یا مدنی بالضروره)
۱۶۶	..... ۴-۳-۲. عدالت عارضی یا فطری
۱۶۸	..... ۵-۳-۲. عدالت به مثابه فضیلت فردی
۱۶۸	..... الف. عدالت از منظر افلاطون
۱۶۹	..... ب. جایگاه عدالت در مکاتب اسلامی
۱۷۰	..... ۴-۲. جایگاه عدالت در بعثت انبیاء
۱۷۳	..... ۳. اقامه عدالت اجتماعی
۱۷۳	..... ۱-۳. قانون عادلانه
۱۷۴	..... ۲-۳. اقامه عدالت موجب بقاء جامعه
۱۷۵	..... ۳-۳. انقلاب اسلامی: همراهی عدالت خواهی و اسلام خواهی
۱۷۶	..... ۴-۳. جامعه آرمانی
۱۷۷	..... ۵-۳. بایسته های اقامه عدالت اجتماعی
۱۷۷	..... ۱-۵-۳. معنویت پایه عدالت اجتماعی است
۱۷۸	..... ۲-۵-۳. ایمان، پشتوانه عدالت
۱۷۹	..... ۳-۵-۳. عدم عقب نشینی در اقامه عدل
۱۸۰	..... ۶-۳. اقامه عدالت در نسبت فرد و جامعه
۱۸۱	..... ۱-۶-۳. تقدم عدل بر جود در ساحت اجتماع
۱۸۶	..... ۲-۶-۳. عدالت اجتماعی مجرای استحکام فضایل اخلاقی
۱۸۸	..... ۳-۶-۳. عدالت اخلاقی پایه عدالت اجتماعی
۱۹۱	..... ۷-۳. آثار و پیامدهای اقامه عدالت اجتماعی
۱۹۲	..... جمع بندی
۱۹۵	..... فصل پنجم. تبیین نظریه عدالت اجتماعی در اندیشه شهید صدر
۱۹۵	..... مقدمه
۲۰۰	..... ۱. مبادی موضوعی نظریه عدالت اجتماعی شهید صدر
۲۰۰	..... ۱-۱. مبنای ورود به مسئله عدالت
۲۰۱	..... ۲-۱. معنای عدالت
۲۰۲	..... ۳-۱. جایگاه عدالت اجتماعی
۲۰۲	..... ۱-۳-۱. عدالت؛ عنصر اصلی مکتب

فهرست مطالب □ ۹

۲۰۴.....	۲-۳-۱. عدالت؛ رکن اقتصاد اسلامی
۲۰۵.....	۳-۳-۱. عدالت و خلافت عامه انسان در هستی
۲۰۷.....	۴-۱. مؤلفه های نظریه عدالت اسلامی
۲۰۷.....	۱-۴-۱. نظریه عدالت: نفی عرفی گرایی
۲۰۸.....	۲-۴-۱. نظریه عدالت؛ نظریه ای مکتبی
۲۰۹.....	۳-۴-۱. نظریه عدالت: واقع گرا و اخلاق گرا
۲۱۲.....	۲. نظریه عدالت اجتماعی اسلامی از دیدگاه شهید صدر
۲۱۲.....	۱-۲. روش شناسی دستیابی به نظریه
۲۱۳.....	۲-۲. ابعاد و ارکان نظریه
۲۱۶.....	۳-۲. نظریه عدالت و مسئله توزیع
۲۱۶.....	۱-۳-۲. اهمیت مقوله توزیع در نظریه عدالت
۲۱۷.....	۲-۳-۲. تبیین نظریه عدالت در بستر مراحل مختلف اقتصادی
۲۲۱.....	۴-۲. نسبت عدالت با توسعه و آزادی
۲۲۲.....	۵-۲. اقامه عدالت اجتماعی
۲۲۲.....	۱-۵-۲. مبادی اقامه عدالت اجتماعی
۲۲۳.....	۲-۵-۲. اختیارات و وظایف دولت اسلامی جهت اقامه عدالت اجتماعی
۲۲۵.....	جمع بندی
۲۲۷.....	فصل ششم. جوهره اندیشه حضرت آیت الله خامنه ای (دام ظلّه) در عرصه عدالت اجتماعی
۲۲۷.....	مقدمه
۲۲۹.....	۱. جایگاه عدالت اجتماعی در نظام هستی
۲۲۹.....	۱-۱. نسبت عدالت تکوینی و حیات اجتماعی انسان
۲۳۰.....	۲-۱. نقش دین در انطباق حیات اجتماعی با عدالت تکوینی
۲۳۱.....	۳-۱. قوام حیات اجتماعی انسان به ارزش عدالت اجتماعی
۲۳۲.....	۴-۱. خصوصیات انحصاری و متمایز دین با سایر نسخه های عدالت اجتماعی
۲۳۴.....	۵-۱. تحقق عدالت اجتماعی در پرتو نظام ولایت الهی
۲۳۷.....	۶-۱. ولایت فقیه در امتداد حاکمیت عدل
۲۳۸.....	۷-۱. تقوا؛ بستر اجتماعی تحقق عدالت اجتماعی
۲۴۲.....	۸-۱. حکومت امیرالمومنین (علیه السلام)؛ الگوی کامل استقرار عدالت
۲۴۵.....	۹-۱. مهدویت؛ نهایت استقرار عدالت اجتماعی

- ۲۴۵ ..... ۲. ضرورت اقامه عدالت اجتماعی در جمهوری اسلامی ایران
- ۲۴۶ ..... ۱-۲. هدف جمهوری اسلامی ایران
- ۲۴۷ ..... ۱-۱-۲. عدالت و پیشرفت
- ۲۵۰ ..... ۲-۱-۲. عدالت و اقتصاد مقاومتی
- ۲۵۱ ..... ۳-۱-۲. عدالت در مسیر جهاد
- ۲۵۲ ..... ۴-۱-۲. صدورالگوی حقیقی اسلام تابع عدالت اجتماعی
- ۲۵۴ ..... ۳. سه گان عدالت، عقلانیت و معنویت؛ چارچوب مفهومی اقامه عدالت اجتماعی
- ۲۵۵ ..... ۱-۳. تفاوت عقلانیت و محافظه کاری
- ۲۵۶ ..... ۲-۳. ترابط عدالت و معنویت
- ۲۵۷ ..... ۳-۳. عدالت، عقلانیت و معنویت در انقلاب اسلامی و امام آن
- ۲۵۸ ..... ۴. چیستی عدالت اجتماعی
- ۲۶۱ ..... ۵. ارکان چیستی عدالت اجتماعی
- ۲۶۱ ..... ۱-۵. صبغه توحیدی
- ۲۶۲ ..... ۲-۵. اطلاق ارزشی
- ۲۶۳ ..... ۳-۵. ارزش مبنایی نه بنایی
- ۲۶۵ ..... ۴-۵. عدالت حداکثری
- ۲۶۶ ..... ۵-۵. حقیقت در برابر اعتبار بشری
- ۲۶۸ ..... ۶-۵. وحدت ثبوتی و تکثر اثباتی
- ۲۷۰ ..... ۶. عدالت پژوهی
- ۲۷۰ ..... ۱-۶. رابطه عدالت پژوهی (معرفت عدالت) و عدالت خواهی (مبارزه و جهاد علیه ظلم)
- ۲۷۲ ..... ۲-۶. نگاه هدف محور
- ۲۷۳ ..... ۳-۶. نظریه های خرد و کلان عدالت اجتماعی
- ۲۷۴ ..... ۴-۶. منابع معرفتی و روش شناسی عدالت پژوهی
- ۲۷۶ ..... ۵-۶. نتایج مورد انتظار از اقدامات عدالت پژوهی
- ۲۷۶ ..... ۱-۵-۶. تشکیل جامعه علمی بین المللی اسلامی عدالت
- ۲۷۷ ..... ۲-۵-۶. راه اندازی چرخه رشد سرمایه انسانی عدالت پژوهی
- ۲۷۸ ..... ۳-۵-۶. تدوین نظریه عدالت اسلامی
- ۲۷۸ ..... ۴-۵-۶. تدوین نظریه های خرد و اقتضایی عدالت اجتماعی
- ۲۷۹ ..... ۶-۵-۶. طراحی شاخص های عدالت

فهرست مطالب □ ۱۱

۲۸۰	..... ۷-۵-۶. پژوهش‌های کاربردی و امکان استفاده از تجارب دیگران
۲۸۰	..... ۶-۶. پویایی در نظر، ثبات در اجرا و تکمیل در زمان
۲۸۳	..... فصل هفتم. نظریه اسلامی عدالت اجتماعی؛ تقریری نو
۲۸۳	..... مقدمه
۲۸۷	..... ۱. مبادی نظریه عدالت اجتماعی (انسان، اجتماع و هستی)
۲۸۷	..... ۱-۱. عدل الهی
۲۸۹	..... ۲-۱. عدل انسانی
۲۹۳	..... ۲. چارچوب مفهومی عدالت اجتماعی
۲۹۷	..... ۳. چارچوب کلی نظریه عدالت اجتماعی
۲۹۷	..... ۱-۳. مؤلفه‌ها و ارکان سه‌گانه ساخت نظام‌های اجتماعی
۲۹۹	..... ۲-۳. احاطه معنویت بر ارکان سازنده اجتماع
۳۰۰	..... ۴. ارکان عدالت اجتماعی در اندیشه اسلامی
۳۰۳	..... ۵. تبیین ارکان نظریه عدالت اجتماعی
۳۰۷	..... ۱-۵. عدالت اجتماعی و نظام تعاملات اجتماعی
۳۱۲	..... ۲-۵. عدالت اجتماعی و نظام تبادلات اقتصادی
۳۱۹	..... ۳-۵. عدالت اجتماعی و حکمرانی سیاسی
۳۲۲	..... ۶. پیوستگی ارکان سه‌گانه عدالت اجتماعی
۳۲۲	..... ۱-۶. اصل اول: تبعی بودن اقتصاد بر قوام نسل
۳۲۲	..... ۲-۶. اصل دوم: احکام اقتصادی تابع نوع زیرساخت اجتماعی
۳۲۴	..... ۳-۶. اصل سوم: اصلاحات اقتصادی از مسیر تدابیر اجتماعی و بالعکس
۳۲۴	..... ۴-۶. اصل چهارم: قوام دولت و امامت عدل، حاکم بر قوام نسل و مال
۳۲۵	..... ۷. اقامه عدالت
۳۲۷	..... ۸. پیشنهادهای روبه آینده
۳۲۹	..... منابع و مأخذ

فهرست جدول ها

جدول ۱. ابعاد و عناصر تحلیل موقعیت مسئله در عدالت پژوهی.....	۱۶
جدول ۲. مقایسه راهبردهای فهم اندیشه دینی.....	۱۸
جدول ۱-۱. پیشینه پژوهش عدالت در اندیشه امام خمینی (عجالت‌الله‌به)	۳۲
جدول ۱-۲. آسیب شناسی پژوهش های گذشته ناظر به عدالت در اندیشه امام خمینی (عجالت‌الله‌به) ..	۳۵
جدول ۱-۲. منابع مرتبط با موضوع عدالت در اندیشه علامه طباطبایی.....	۹۱
جدول ۱-۳. آثار منتشره ناظر به عدالت در اندیشه شهید بهشتی.....	۱۲۵
جدول ۱-۵. پژوهش های پیشین در نظریه عدالت شهید صدر.....	۱۹۶
جدول ۲-۵. مثال های شهید صدر ناظر به تشریح ناظر به تحقق توازن اجتماعی.....	۲۱۷
جدول ۱-۷. تعریف پایه، اصول و جهت گیری های اصلی در محور تعاملات اجتماعی ..	۳۱۱
جدول ۲-۷. قواعد توزیعی اسلام با هدف تأمین توازن اجتماعی.....	۳۱۳
جدول ۳-۷. تعریف پایه، اصول و جهت گیری های اصلی در محور تبادللات اقتصادی ..	۳۱۷
جدول ۴-۷. تعریف پایه، اصول و جهت گیری های اصلی در محور حکمرانی و امامت.....	۳۲۱

فهرست شکل ها

شکل ۱-۱. عناصر موثر بر کسب فضیلت عدالت.....	۵۴
شکل ۱-۲. دسته بندی اولیه اعتباریات در اندیشه علامه طباطبایی.....	۹۹
شکل ۲-۲. منطق تطبیق نظام تکوین بر تشریح (تطابق فطرت با خلقت).....	۱۰۹
شکل ۳-۲. لایه های تعاملات انسانی در حیات اجتماعی.....	۱۱۱
شکل ۴-۲. رابطه متقابل اجزای جامعه در اندیشه علامه طباطبایی.....	۱۱۵
شکل ۵-۲. نظام واره ارکان عدالت اجتماعی در حیات جمعی انسان.....	۱۲۱
شکل ۱-۶. لایه های بررسی عدالت در اندیشه حضرت آیت الله خامنه ای (دام ظلّه).....	۲۲۷
شکل ۲-۶. نسبت عدالت و معنویت.....	۲۴۲